מַשּׁוּם דְּאִיכָּא – שיש בשלמים חֲזֶה וְשׁוֹק דְּכֹהֲנִים הוּא דְּאָכְלִי לֵיהּ – שצריך ליתן לכהנים לאכול אותם, ואם יַתנו כן, לא יוכלו לתתם לכהנים, שמא קרבן זה פסח הוא, ואינו נאכל אלא למנויו, וכשהוא נותן את החזה ושוק לכהן, הרי הוא מאכיל את הפסח שלא למנויו.

שואלת הגמרא: וְנֵיתֵי – ויביא כָּל חַד וְחַד מהם כֹּהֵן בַּהֲדֵיהּ [–יחד עמו], וימנה אותו על פסחו, ויתן לכהן את החזה והשוק. דוחה הגמרא: הַאי כֹּהֵן הֵיכִי דָּמֵי – איזה כהן שאלת שיביא כל אחד מהם עמו, אִי – אם כוונתך לכהן דְּעָבִיד פֶּסַח – שכבר עשה פסח בפסח ראשון, הרי לא ניתן להמנותו על הפסח משום שיש לחשוש דְּיִלְמָא – שמא מי שממנה אותו הוא אותו שפסחו הראשון היה בעל מום, וְהַאי – וקרבן זה שהוא מביא עבשיו, פֶּסַח הוּא, וְאם יאכל הכהן ממנו, נִמְצָא פֶּסַח נֶאֱכָל שֶׁלֹּא לְמְנויו, שכיון שכבר יצא כהן זה ידי חובתו, אין מינויו עליו כלום, וְאִי – ואם כוונתך לכהן דְּלֹא עָבִיד פֶּסַח – שעוד לא עשה פסח, הרי יש לחשוש דְּיִלְמָא – שמא קרבן זה שֶׁלְּמים הוּא, וְנמצא דלֹא עָבִיד פֶּסַח – שלא הקריב הכהן קרבן פסח אף בפסח שני.

שואלת הגמרא: וְנֵיתֵי – ויביאו כָּל הַחֲמִשָּׁה שנתערבו עורות פסחיהם, חַד כֹּהֵן דְּלֹא עָבַד פֶּסַח – כהן אחד שלא הקריב פסח, וְנֵימְנֵי עֵילְווּהּ הָנֵי חֲמִשָּׁה פְּסָחִים – וימנו את הכהן על כל חמשה קרבנות הללו, דְּמִמַּה נַּפְשָׁךְ אִיכָּא חַד דְּלֹא עָבִיד פֶּסַח – שהרי ודאי ברור הוא שיש בהם אחד שלא עשה פסח, ויתנו שהכהן נמנה עם אותו אחד שלא עשה פסח, וְקָא נָפְקִי בֵּיהּ – ויצאו כולם ידי חובתם במה שהם מקריבים עבשיו, שהכהן יאכל את החזה ושוק של כל הקרבנות, ונמצא שודאי אכל גם מהפסח, ומדוע אמרו שאינם מביאים פסח שני.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא הטעם שאינם מביאים פסח, ומתנים שאם יצאו כבר ידי חובה בראשון, שיהיה זה שלמים, הוא מַשּׁוּם שהמתנה כן, נמצא דְּקָא מְמַעֲטִי בִּזמן אֲכִילַת הַשְּׁלָמִים, דְּאִילּוּ פֶּסַח, נאכל לְיוֹם וָלַיְלָה, וְאִילּוּ שְׁלָמִים נאכלים לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד, כלומר, שהם נאכלים ביום ההקרבה וביום שלמחרתו, ובלילה שביניהם, וכיון שהם חוששים שפסחים הם אין אוכלים אותם יותר מיום ולילה, ולאחר זמן זה ישרפו אותם, ונמצא שאותם קרבנות ששלמים הם, נשרפו כשהיו כשרים לאכילה.

שואלת הגמרא: וְנֵיתֵי – ויביאו כל אחד קרבן, ויתנו שאם יצאו כבר בפסח ראשון, תהיה בהמה זו בקרבן מוֹתַר הַפֶּסַח, וְנֵימָא – ויאמר כל אחד מהם, אִי דִּידִי – אם שלי היה הבַּעַל מוּם, הַאי דְּאַיְיתֵי הַשְׁתָּא נֶיהֱוֵי פֶּסַח – מה שאני מביא עבשיו יהיה פסח, וְאִי דִּידְהוּ הוּא – ואם שלי היה תם, נֶיהֱוֵי הַאי דְּאַיְיתֵי הַשְׁתָּא שְׁלָמִים – מה שאני מביא עבשיו יהיה שלמים כדין מותר הפסח, ובאופן זה אינו ממעט את זמן אכילתו, משום דְּשלמים של מוֹתַר הַפֶּסַח נֶאֱכָל גם כן רק לְיוֹם וְלַיְלָה אֶחָד.

דוחה הגמרא: וְכִי מַפְרִישִׁין תְּחִלָּה לְמוֹתָרוֹת – וכי ניתן להביא בהמה שלא הקדישוה לפסח ולהקדישה מלכתחילה שתהיה קדושה כמותר הפסח.

שוב שואלת הגמרא: וְנִמְרְחוּ וְנֵייתֵי מוֹתַר הַפֶּסַח – ויטרחו ויחפשו אנשים שנותרו להם קרבנות שהפרישו לפסח, או מעות שהפרישו לקרבן פסח ויקחו מהם בהמות לקרבן פסח, ויתנה כל אחד שאם לא יצא ידי חובה, יהיה קרבן זה לפסח, ואם יצא כבר, ישאר הקרבן מותר הפסח כמו שהוא עבשיו.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא הטעם שאין אומרים שיביאו פסח ויתנו שאם יצאו כבר ידי חובה בראשון, שיהיה זה שלמים, הוא מַשּׁוּם שאין פסח ומותר פסח שווים לענין סְמִיכָה, דְּאִילּוּ פֶּסַח לֹא בָּעֵי – אינו טעון סְמִיכָה, וְאִילּוּ מוֹתַר הפסח בָּעֵי – טעון סְמִיכָה, שהרי הוא קרב לשלמים, ולכן אין להתנות כן, כיון שיהיה אסור לסמוך עליו, שיש לחשוש שמא פסח הוא, ובמעשה הסמיכה הרי הוא עושה עבודה בקדשים.

מקשה הגמרא: הָא תִּנָּא – אמנם יישבת מדוע אינם יכולים להביא קָרְבַּן שהוא מותר פסח של אֲנָשִׁים, כיון שהוא טעון סמיכה, ואי אפשר לסמוך עליו, אבל עדיין יקשה קָרְבַּן נָשִׁים מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – מדוע לא יביאו מותר פסח של נשים, שאינו טעון סמיכה.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא הטעם שאין אומרים שיביאו פסח ויתנו שאם יצאו כבר ידי חובה בראשון, שיהיה זה שלמים, הוא מַשּׁוּם שאין הפסח והשלמים שווים לענין מַתָּנוֹת הדם, דְּאִילּוּ פֶּסַח צריך לזרוק רק מַתָּנָה אַחַת, וְאִילּוּ שְׁלָמִים צריך לזרוק שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע – שתי מתנות בפינות המזבח, שהם כארבע כיון שנראה הדם על ארבעה כתלים, ומשום חשש פסח אינו יכול לזרוק שתים שהן ארבע כדין השלמים.

שואלת הגמרא: מַאי נָפְקָא מִינָּהּ – איזה חילוק יש בכך שהם שונים בצורת הזריקה, וְהָא תְּנַן (זבחים לח), כָּל הקרבנות הַנִּיתָּנִין – שמתן דמם הוא עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, אף שֶׁנִּתְּנָן בְּמַתַּן אַחַת, כְּפֵר, ואם כן יכול לזרוק מתנה אחת ויצא בזה ידי חובתו אף אם הקרבן הוא שלמים.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא הטעם שאינם יכולים להביא פסח ולהתנות שיהיה שלמים, הוא מַשּׁוּם דְּאִילּוּ פֶּסַח נתינת דמו היא בְּשָׁפְכָה, ששופכים מהמזרק בנחת, וְאִילּוּ שְׁלָמִים נתינת דמם היא בִּזְרִיקָה, שזורק את הדם מרחוק, ונמצא שאם יתנה לעשותו כשלמים לא יוכל לקיים את מתן דמו כדינו.

שואלת הגמרא: מַאי נָפְקָא מִינָּהּ – איזה חילוק יש בכך שהם שונים במתנות הדם, וְהָא תַּנְיָא, כָּל הקרבנות הַנִּיתָּנִין – שמתן דמם הוא בִּזְרִיקָה, אף שֶׁנִּתְּנָן בְּשָׁפְכָה, יָצָא, ואם כן יכול ליתן את הדם בשפיכה ויצא בזה ידי חובתו. מתרצת הגמרא: אֵימַר דְּקָא אָמְרִינַן – מה שאמרו שאם שפך את הניתנים בשפיכה יצא, אינו אלא דְּאִי עָבַד – שאם עבר ועשה כן יצא, אבל האם יש לנו לומר דִּלְכַתְּחִלָּה נַמִּי – גם אפשר לעשות כן. ואם כן אין לנו לומר שיביא קרבן ולכתחילה יתן את הדם שלא כהוגן.

משנה

הָאוֹמֵר לִבְנָיו, חֲרִינִי שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל – בעבור מִי שֶׁיַּעֲלֶה מִכֶּם רִאשׁוֹן לִירוּשָׁלַיִם, כְּיָון שֶׁהִכְנִיס הָרִאשׁוֹן את רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ לירושלים, זָכָה בְּחֶלְקוֹ בקרבן, וּמְזַכֶּה אֶת אֶחָיו עִמּוֹ.

גמרא

שנינו במשנה, שיכול אדם לשחוט את הפסח על מי מבניו שיעלה ראשון לירושלים. אומרת הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – מוכח מכאן, שיש בְּרֵירָה – שדבר שלא היה מבורר, ונתברר אחר כך, אנו אומרים שנתברר שאף מתחילה היה הדבר כן, שהרי כאן במשנתנו, בשעה שנשחט הפסח, לא היה ידוע מי יכנס ראשון, ובשנכנס הראשון, אנו אומרים שהובירר שמתחילה נשחט הפסח בשבילו. דוחה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, באמת המשנה מדברת באופן שהמנה את כולם על הפסח, ומה שאמר האב ששוחט על מי שיעלה ראשון לירושלים, רק כְּדֵי לְזָרְזָן בְּמִצְוֹת קָאָמַר להם בלשון זו, כדי שכל אחד מהם יזדרז למצוות ויהיה ראש לאחיו ויזכו אחיו על ידו.

ומביאה הגמרא ראיה לפירוש של רבי יוחנן: דַּיְקָא נַמִּי – וכן מדויק גם מִדְּקָתָנֵי – ממה ששנינו בהמשך המשנה, וּמְזַכֶּה את אֶחָיו עִמּוֹ, דאִי אָמְרַת בְּשָׁלְמָא – אם תאמר דְּאַמְּנִינְהוּ מֵעִיקָּרָא – שמתחילה המנה האב את כולם, שַׁפִּיר – מובן הדבר, איך יכול לזכות את אחיו עמו, אֶלָּא אִי אָמְרַת דְּלֹא אַמְּנִינְהוּ מֵעִיקָּרָא – שלא המנה האב מתחילה את כולם, קשה, איך יכולים אחיו לאכול מהפסח, וכי לְבָתַר דְּשָׁחֵט מִי קָא מִתַּמְּנוּ – האם לאחר שנשחט הפסח ניתן להימנות עליו, וְהָא תְּנַן להלן בסמוך, שנִּמְנִין על הפסח, וּמוֹשְׁכִין יֵדֵיהֶן מִמֶּנּוּ – ממה שנמנו עליו, רק עַד שֶׁיִּשָּׁחֵט הפסח, אבל לאחר שנשחט הפסח, אי אפשר להימנות עליו, ואם כן איך מזכה הראשון את אחיו עמו, אלא ודאי שְׁמַע מִינָּהּ – מוכח מכאן, שהמשנה מדברת באופן שמתחילה המנה את כולם. ומוכיחה הגמרא כתירוץ זה מברייתא: תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, שהיה מַעֲשֶׂה שאמר

המשך בעמוד קלח

אדם לבניו, הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, וְקָדְמוּ **בָּנוֹת** – ועלו בנותיו לירושלים קודם **לַבָּנִים**, **וְנִמְצָא בָּנוֹת זְרִיזוֹת וּבָנִים שְׁפָלִים**, ולא נאמר בברייתא שנמצא שזכו הבנות ולא הבנים, הרי שנקטה הברייתא שכולם היו מנויים על הקרבן.

משנה

המשנה מבארת כמה הלכות בענין המינוי על הפסח: **לְעוֹלָם נִמְנִין** – אין שיעור למספר האנשים שיכולים להימנות על הפסח, ויכולים להימנות הרבה אנשים על פסח אחד, **עַד שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ** [–בפסח] **כַּזַּיִת** בשר לאכול **לְכָל אֶחָד וְאֶחָד** מהנמנים עליו.

נִמְנִין – יכולים להימנות על הפסח, **וּמוֹשְׁכִין** – ויכולים למשוך **אֶת יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁיְּשַׁחֵט, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר**, מושכים את ידיהם ממנו **עַד שֶׁיְּזַרֵק אֶת הַדָּם.**

גמרא

הגמרא מבארת מדוע אמרה המשנה לשון 'לעולם'. שואלת הגמרא: **מַאי קָא מַשְׁמַע לָן** – מה השמיעתנו המשנה, במה שאמרה 'לעולם נמנין עליו'. מתרצת הגמרא: **הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּאַף עַל גַּב דְּאִימְּנִי** [–שנמנו] **עֲלָיו חֲבוּרָה זוֹ, חוֹזֶרֶת וְנִמְנִין עֲלָיו חֲבוּרָה אַחֶרֶת**, ואף שכל בני החבורה הראשונה משכו את ידיהם ממנו, יכולים אחרים להימנות עליו.

שנינו במשנה: **נִמְנִין וּמוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן עַד שֶׁיְּשַׁחֵט וכו'** רבי שמעון אומר עד שיזרוק את הדם. אביי מפרש את דברי רבי שמעון: **אֲמַר אַבָּיֵי, הַמַּחֲלוֹקֶת** של רבי שמעון וחכמים, אינה אלא עד מתי אפשר **לְיַמְשֵׁךְ** מהפסח, שנאמר בפסח (שמות יב ד), 'וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה', ודרשו מכך, ש'אם ימעט הבית' כלומר, אם רוצים להימעט ולימשך מהפסח, הרי זה דווקא 'מהיות משה', ובמשמעות פסוק זה נחלקו רבי שמעון וחכמים, **דְּרַבָּנַן סָבְרִי** – שחכמים סוברים, **שְׁמִהְיוֹת מִשֶּׂה**, משמעותו **מֵחֲיוּתֵיהּ דְּיָשֶׂה**, דהיינו שרק בעוד שהשה חי אפשר לימשך ממנו, **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר**, שמהיות משה משמעותו, **מֵהֲוָיֵיתֵיהּ דְּיָשֶׂה**, כלומר, בעוד שהשה נמצא, דהיינו כל זמן שלא נגמרו עבודותיו, ולכן אפשר לימשך ממנו עד שנזרק הדם. **אֲבָל לְיָמֵּנוֹת** על הפסח, **לִדְבְרֵי הַכֹּל**, בין לחכמים ובין לרבי שמעון, אפשר לימנות רק **עַד שֶׁיְּשַׁחֵט, דְּאָמַר קְרָא** – שנאמר בפסוק (שם) 'בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת וגו' תְּכֻסּוּ עַל הַשֶּׂה', ודרשו, **'בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת'** וגו', דהיינו, במנין נפשות, כלומר, שצריך להימנות על הפסח, **וַהֲדַר** – ורק אחר כך **'תְּכוֹסּוּ'** דהיינו תשחטו, הרי שצריך להימנות קודם השחיטה.

מביאה הגמרא ראיה לדברי אביי מברייתא: **תָּנְיָא נָמֵי הָכִי, נִמְנִין וּמוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ** [–מהפסח] **עַד שֶׁיְּשַׁחֵט, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, נִמְנִין עליו עַד שֶׁיְּשַׁחֵט, וּמוֹשְׁכִין** את ידיהם ממנו, **עַד שֶׁיְּזַרֵק הַדָּם**, הרי מפורש בברייתא, שרבי שמעון מודה שאין נמנים על הפסח רק עד שישחט.

משנה

המשנה מבארת אופן שבו רשאים בני החבורה לסלק אחד מהם מהחבורה: אחד מבני חבורה של פסח הַמְמַנֶּה עָמּוֹ אדם אַחֵר שאינו מבני החבורה בְּחֶלְקוֹ בפסח, בלא ידיעת שאר בני החבורה, רַשָּׁאִין בְּנֵי הַחֲבוּרָה לִיתֵּן לוֹ – לממנה אֶת שֶׁלּוֹ – את חלקו בפסח ולסלקו מסעודתם, וְהוּא אוֹכֵל מִשֶּׁלּוֹ יחד עם אדם זה שהמנה על חלקו, וְהֵן אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהֶן, משום שיכולים בני החבורה לומר, שאינם רוצים לאכול יחד עם אדם זה שמינה בלא ידיעתם.

גמרא

הגמרא מסתפקת במי שאוכל הרבה האם רשאים בני החבורה להוציאו מחבורתם: אִיבַּעְיָא לְהוּ, בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהָיוּ יָדָיו שֶׁל אֶחָד מֵהֶן יָפוֹת – שממהר לאכול הרבה, מַהוּ שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ – האם יכולים שאר בני החבורה לומר לו טוֹל חֶלְקְךָ, וָצֵא ואכול לבדך, כדי שלא תאכל יותר מחלקך. מִי אָמְרִינַן – האם יש לנו לומר, שזה שידיו יפות מָצֵי אָמַר לְהוּ – יכול לומר להם, הָא קַבְּלִיתּוּן – באותם דמים שנתתי כדי להשתתף עמכם, קיבלתם אותי על מנת שאוכל מהפסח כפי כוחי, אוֹ דִילְמָא – שמא, מָצוּ לְמֵימַר לֵיהּ – יכולים הם לומר לו, כִּי קַבְּלִינַן לְתִיקּוּנֵי זְבִיחָה – לא קיבלנו אותך אלא כדי לתקן את הקרבן שלא יהיה נותר, ושיערנוך שתאכל כפי שאר בני אדם, אבל אַדַּעְתָּא דְּאָכְלַת טְפֵי מִינָּן לֹא קַבְּלִינָךְ – לא קיבלנוך על דעת שתאכל יותר מאתנו.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק ממשנתנו: הָא שְׁמַע, שנינו במשנה, הַמְמַנֶּה אֲחֵרִים עָמּוֹ עַל חֶלְקוֹ, רַשָּׁאִין [בְּנֵי הַחֲבוּרָה] לִיתֵּן לוֹ אֶת שֶׁלּוֹ, וְהוּא אוֹכֵל אֶת שֶׁלּוֹ, וְהֵן אוֹכְלִין אֶת שֶׁלָּהֶן, ומבארת הגמרא את הראיה ושואלת: מַאי טַעְמָא – מהו הטעם שיכולים הם להוציאו מחבורתם, לָאו – האם אין זה מִשּׁוּם דְּהָוֵי לֵיהּ – שהרי זה כְּיָדִים שֶׁל אֶחָד מֵהֶן יָפוֹת, שכיון שמביא עוד אנשים שיאכלו עמו, חוששים בני החבורה שיקח יותר מחלקו, ועל כן אומרים לו טול חלקך וצא, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – ואם עולה בדעתך, שמי שֶׁיָּדָיו יָפוֹת מָצֵי אָמַר לְהוּ קַבְּלִיתּוּן – יכול לומר לשאר בני החבורה, שקיבלתם אותי על מנת שאוכל כפי כוחי ואינכם יכולים לסלקני, אם כן נֵיהֱוֵי הַאי – אף זה שמינה אחרים על חלקו יהיה כְּאדם שֶׁיָּדָיו יָפוֹת, ומדוע יכולים לומר לו שיטול את חלקו ויצא, אלא ודאי מוכח מכאן, שמי שידיו יפות, יכולים לומר לו שיטול את חלקו ויצא.

דוחה הגמרא: אָמְרִי, לֹא – אי אפשר לפשוט ספק זה מהמשנה, שהרי בַּדְּעוֹת [–ריבוי אנשים שדעותיהם שונות] שָׁאנֵי – שונה הדין, כלומר, שמה ששנינו במשנה שהממנה אחר על חלקו יכולים הם להוציאו, אין זה משום שהם אוכלים יותר מחלקו, אלא משום שאין בני החבורה רוצים שיסב איש זה בחבורתם, דְּאִי נַמִּי תַּרְוַיְיהוּ כְּחַד מִבְּנֵי חֲבוּרָה הוּא דְּאָכְלִי – שאף אם שניהם יאכלו רק כאדם אחד, מַצֵי אָמְרִי לֵיהּ דְּלָא נִיחָא לָן אִינָשׁ נוֹכְרָא גַּבָּן – יכולים לומר לו, שאין זה נוח לנו שיסב עמנו אדם זר, ועל כן יכולים הם להוציאו מחבורתם, אבל אדם זה שידיו יפות אינם יכולים להוציאו אף אם יאכל יותר מחלקו.

הגמרא מביאה ראיות נוספות לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע – בא ושמע ראיה לפשוט את הספק מברייתא, ששנינו בברייתא, הַשָּׁמֵשׁ שהוא מנוי על הפסח, שֶׁאָכַל כַּזַּיִת בָּשָׂר מהפסח בְּצַד הַתַּנּוּר, אִם חָיָה פַּקֵּחַ, מְמַלֵּא כָּרֵיסוֹ מַמָּנוּ, כיון שאחר שילך משם, שוב לא יכול לאכול ממנו, משום שאסור לאכול מהפסח בשני מקומות כמבואר לעיל (פה:), וְאִם רָצוּ בְּנֵי חֲבוּרָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה עִמּוֹ, בָּאִין וְיוֹשְׁבִין בְּצִדּוֹ, וְאוֹכְלִין עמו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. ומדייקת הגמרא מדברי הברייתא: שדווקא אם רָצוּ לעשות עמו טובה, אֵין – באים הם ויושבים בצדו, אבל אם לֹא רָצוּ, לֹא – אינם חייבים בכך, וְאַמַּאי – ומדוע אינם חייבים, נֵיתֵי לְהוּ קַבְּלִיתּוּן – הרי יכול לומר להם שכיון שקיבלתם אותי לחבורתכם חייבים אתם לבוא לאכול בצדי כדי שאוכל לאכול את חלקי בשלמותו. ומוכח שאינו יכול לכופם לבוא ולאכול עמו, מאחר שיש להם טירחה בדבר, ויש ללמוד מכך, שכמו כן מי שידיו יפות אינו יכול לכופם לאכול עמו יחד, מאחר שיש להם הפסד בכך. דוחה הגמרא: שָׁאנִי הָתָם – שונה הדין שם בשמש שאינם חייבים לבוא ולאכול עמו, משום דְּאָמְרִי לֵיהּ – שיכולים הם לומר לו, כִּי קַבְּלִינָךְ דַּעְתָּא דִּנְטַרְחָךְ קַמָּן – מה שקבלנוך שתצטרף לחבורה היה זה על דעת שתטרח אתה לפנינו, אולם לְמִטְרַח לָן לְדִידָךְ לֹא קַבְּלִינָךְ – לא קבלנוך כדי שנטרח אנו בשבילך, אבל מי שידיו יפות, כיון שלא בדקו אחריו כמה הוא אוכל, יש לנו לומר שקבלוהו עליהם אף על מנת שיאכל יותר מהשיעור הרגיל.

תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא (תוספתא פ"ז ה"י), בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהָיָה יָדָיו שֶׁל אֶחָד מֵהֶן יָפוֹת, רַשָּׁאִין בני החבורה לוֹמַר לו טוֹל חֶלְקְךָ וָצֵא, וְלֹא עוֹד – ולא אמרו כן רק בחבורה של אוכלי פסח, אֶלָּא אֲפִילּוּ חֲמִשָּׁה וְעָשׂוּ סִיבּוֹלֶת – שהצטרפו יחד לעשות סעודה בשאר ימות השנה, אם היו ידיו של אחד מהן יפות, רַשָּׁאִין בני החבורה לוֹמַר לוֹ טוֹל חֶלְקְךָ וָצֵא. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – אכן מוכח מכאן, שאם היו ידיו של אחד מהן יפות, יכולים בני החבורה לומר לו טול חלקך וצא.

הגמרא מבארת את דברי הברייתא, ושואלת: מַאי – מה בא התנא להוסיף באמרו 'וְלֹא עוֹד', כלומר, איזה חידוש יש בסעודה של כל השנה יותר מחבורה של פסח. משיבה הגמרא: לֹא מִיבַּעְיָא קָאָמַר – ברייתא זו נשנית בדרך של 'אין צריך לומר', דְּלֹא מִיבַּעְיָא – שאין צריך לומר בחבורת הַפֶּסַח, שודאי יכולים לומר לו טול חלקך וצא, משום דְּמָצֵי אָמְרִי לֵיהּ – שיכולים הם לומר לו, כִּי קַבְּלִינָךְ לְתַקּוּנֵי זְבִיחָה – לא קיבלנו אותך שתצטרף לחבורתנו אלא כדי לתקן את הקרבן שלא ישאר ממנו נותר, אֶלָּא אֲפִילּוּ בִּסְיבּוֹלֶת [–סעודה של שאר ימות השנה] נַמִּי – גם כן, אף שהיה מקום לומר שאין יכולים לסלקו, דַּצְווּתָא בְּעָלְמָא הוּא – שהלא הצטרפו עמו רק משום שרוצים הם לאכול יחד, ויש לנו לומר שהסכימו להצטרף עמו אף אם יאכל יותר מהם, חידשה הברייתא שאף באופן זה רַשָּׁאִין הם לוֹמַר לוֹ טוֹל חֶלְקְךָ וָצֵא.

הגמרא מביאה לשון אחרת בספק הגמרא שהובאה לעיל: אִיבָּא דְּאָמְרִי – יש שאמרו ספק זה באופן אחר, דְּהָא לֹא אִיבַּעְיָא לָן – שלא הסתפקנו כלל באדם שידיו יפות, שבזה ודאי יכולים שאר בני החבורה לומר לו טול חלקך וצא, אֶלָּא הָכִי הוּא דְּאִיבַּעְיָא לָן – כך היה הספק, בְּנֵי חֲבוּרָה שחלקם רוצים לחלק את הפסח ולתת לכל אחד את חלקו לפניו, האם רַשָּׁאִין הם לְחַלֵּק, כלומר, האם יכולים נתנים את כל הפסח לפני כולם.

הגמרא פושטת את הספק: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהָיוּ יָדָיו שֶׁל אֶחָד מֵהֶן יָפוֹת, רַשָּׁאִין שאר בני החבורה לוֹמַר לוֹ טוֹל חֶלְקְךָ וָצֵא, ומדייקת הגמרא: מבואר בברייתא שרק אם אחד מבני החבורה יָדָיו יָפוֹת, אִין – יכולים לתת לו את חלקו ולהוציאו מחבורתם, אבל אם אֵין יָדָיו יָפוֹת, לֹא – אינם יכולים לכוף האחד את חבירו לחלק את הפסח. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – אכן מוכח מכאן, שאין חלק מבני החבורה יכולים לכוף את שאר בני החבורה לחלק.

הגמרא מביאה מעשה מענין הספק שדיברה בו: רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ עָרִיבוּ רִיפְתָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי – עירבו את פתם לאכול יחד, אַדַּאֲכִיל – עד שהיה אוכל רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ חָדָא – פת אחת, אֲכִיל רַב פָּפָּא אַרְבַּע, אֲמַר לֵיהּ רב הונא לרב פפא, פָּלַג לִי – חלוק ותן לי את חלקי, אֲמַר לֵיהּ רב פפא, קַבְּלִיתּוּן – הרי קיבלתני לאכול עמך, ובודאי קיבלת זאת עליך על מנת שאוכל כפי רגילותי. אִיתֵיבֵיהּ – הקשה לו רב הונא לרב פפא, כָּל חֲנֵי תְּיוּבְתָא – את כל הקושיות שהביאה הגמרא לעיל [היינו, מהמשנה שלנו ומהברייתא של שמש שאכל], וְשַׁנֵּי כְּדַשַׁנְּנַן – ותירץ לו רב פפא כפי שתירצה הגמרא לעיל, אִיתֵיבֵיהּ – ושוב הקשה לו רב הונא מהברייתא שהובאה לעיל שִׁבְּנֵי חֲבוּרָה של פסח רשאים להוציא מחבורתם את מי שידיו יפות, אָמַר לֵיהּ –

המשך בעמוד קלח

השיב לו רב פפא, חָתָם – שם בחבורת הפסח, הטעם שיכולים להוציאו, הוא משום דְּאָמְרִי לֵיהּ, כִּי קָבְלִינַן לְתִיקּוּנֵי זְבִיחָה – שלא שיתפנו אותך בחבורה אלא כדי לתקן את הקרבן שלא ישאר ממנו נותר, אך על מנת שתאכל יותר לא קיבלנוך, אבל אני ואתה, הרי לא השתתפנו אלא כדי לאכול יחד, ובודאי קיבלת על עצמך להשתתף עמי אף אם אני אוכל יותר ממך. אֵיתֵיבֵיהּ – הקשה לו רב הונא, מהמשך הברייתא, שאמרה שדין זה שייך אף בְּסִיבּוֹלֶת – בסעודה של כל השנה, וּפָלַג לֵיהּ – ונתן לו רב פפא את חלקו. אֲזַל – הלך רב הונא בריה דרב יהושע, עָרֵיב בַּהֲדֵי – עירב את פתו יחד עם רַבִּינָא, אַדְּאָכִיל רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ חֲדָא, אָכִיל רַבִּינָא תְּמָנְיָא – שמונה. אָמַר רב הונא, עדיף להשתתף יחד עם מֵאָה פְּפֵי [–אנשים כרב פפא], וְלֹא עִם חֲדָא [–אחד] כְּרַבִּינָא.

הגמרא מביאה ברייתא שאמרה דין נוסף במי שממנה אחרים על פסחו: תָּנוּ רַבָּנָן, הַמְמַנֶּה אֲחֵרִים עָמּוֹ עַל פִּסְחוֹ וְעַל חֲגִיגָתוֹ – קרבן חגיגה שמביא בערב הפסח, אזי הַמְעוֹת שֶׁבְּיָדוֹ – שביד הממנה, שנתנו לו הנמנים בעד המינוי, חוֹלִין הם. דין נוסף מביאה הברייתא: וְהַמּוֹכֵר את עוֹלָתוֹ וּשְׁלָמָיו לאחרים, כדי שיתכפרו בהם, לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם, ולא חלה כלל המכירה, שכיון שהקדישם, הרי הם של הקדש, ואין בכוחו למכרם, והקרבנות קרבים לשם הבעלים הראשונים, וּמְעוֹת כָּל שֶׁהֵן – וכל המעות שקיבל המוכר עבורם, יִפָּלוּ לִנְדָבָה – לנדבת ציבור, דהיינו שיש לו ליתנם בקופות שהיו במקדש שמהם היו מקריבים עולות לקיץ המזבח.

הגמרא דנה בדברי הברייתא ושואלת: וְכִי מֵאַחַר דְּלֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם, ואין מכירתו מועלת כלל, אם כן הַמְעוֹת אַמַּאי [–מדוע] יִפָּלוּ לִנְדָבָה, הלא יש לו למוכר להחזיר את המעות לקונה. אֲמַר רָבָא, מצד הדין באמת מעות אלו שייכים לקונה, אלא קָנָסָא הוא שקנסו חכמים את הקונה, כדי שלא יקנה פעם אחרת קרבנות של אחר.

שואלת הגמרא: וּמַאי – ומה באה הברייתא להוסיף במה שאמרה 'ומעות כָּל שֶׁהֵן'. משיבה הגמרא: באה הברייתא לומר בזה, שַׁאַף עַל גַּב דְּלֹא חֲווּ שָׁווּ – שלא היו שווים הקרבנות אֶלָּא אַרְבָּעָה, וְיָהֲבוּ לֵיהּ – ונתנו לו בעבורם חֲמִשָּׁה, אֲפִילּוּ בְּהָהִיא יְתֵירָא – באותו חלק שהוא יותר משוויו, נַמִּי קָנְסוּהוּ רַבָּנָן – גם כן קנסו חכמים ללוקחים וצריכים ליתנם לנדבה, ואין אומרים שמה שהוסיפו למוכר יותר מהשווי של הקרבן נתנוהו לו במתנה ואין לקנסו בכך.

הגמרא דנה במה ששנינו בתחילת הברייתא שהממנה אחרים על פסחו המעות שקיבל מהם חולין הם: אָמַר עוּלָּא, וְאִיתֵּימָא – ויש אומרים שדבר זה אמר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, אֲפָשַׁר יָדְעִי חַבְרִין בַּבְלָאֵי טַעֲמָא דְּהַאי מִלְּתָא – הלואי ויודעים חברינו מבבל את הטעם של דין זה, ויודיעונו, שקשה, מדוע המעות שנתן מי שנמנה על הפסח חולין הם, והרי זֶה – הממנה על הפסח הִפְרִישׁ טָלֶה זה והקדישו לְפִסְחוֹ, וְזֶה – והנמנה עמו הִפְרִישׁ את הַמְעוֹת והקדישם לְפִסְחוֹ, ואם כן הַיְינוּ הֶקְדֵּשׁ חַל עַל הֶקְדֵּשׁ – איך הקדושה שהיתה במעות עוברת לפסח שהוא כבר קדוש, דְּקָתָנֵי – שאמרה הברייתא שהמְּעוֹת שֶׁבְּיָדוֹ חוֹלִין הם, וזהו ודאי משום שהקדושה שהיתה במעות עוברת על הבהמה.